

Virkninger av vindkraftverk på skogsfugl

Tekst & foto: Mikkel Andreas Jørnsøn Kvasnes & Torfinn Jahren

Høgskolen i Innlandet har fått i oppdrag å underøke mulige virkninger av Kjølberget vindkraftverk på Finnskogens skogsfuglbestander. I en tiårs-perioder frem til 2032 skal individer av orrfugl og storfugl følges intensivt for å kartlegge deres arealbruk, adferd og overlevelse i relasjon til vindkraftverkets 13 turbiner.



Studentene Sondre Vaagen (stå-ende) og Severin Aicher (i treet) monterer laksegarn på en av de nye leikene vi oppdaget i Gravberget.

Vindkraftverket er allerede bygget og vi har ingen god informasjon om skogsfugl på de arealene som allerede er tapt på grunn av utbyggingen. Prosjektet fremover vil derfor fokusere på kort- og langtidsvirkninger av vindkraftverket.

Det er en nasjonal målsetning å fase ut fossil energi og i den forbindelse har samfunnet behov for mer kraft i årene som kommer. De store barskogområdene på Østlandet har vært aktuelle for utbygging av vindkraft på grunn av gode vindressurser og sparsom befolkning. Tidligere er det gjennomført en rekke undersøkelser av effektene vindkraft har på fauna i andre miljøer slik som i alpine områder, langs kysten eller til havs. Kunnskapen vi har om betydningen av vindkraftverk i skogsområder derimot, er begrenset og dette prosjektet vil frembringe ny kunnskap om hvordan slike tiltak påvirker nøkkelarter i et barskogmiljø.

Siden prosjektet startet opp, høsten 2023, har vi fangstet storfugl og orrfugl som har fått påmontert en lettvekts, solcelle-drevet GPS. GPS-enheten sender fuglens posisjon et antall ganger i døgnet avhengig av batterikapasitet og ladeforhold. Oss bekjent er dette det første forskningsprosjektet som samler inn så detaljert romlig informasjon på disse to artene på tilsvarende skala. Til syvende og sist skal denne informasjonen informere oss om hvordan vindkraftverket påvirker artene gjennom ulike livsstadier og ulike deler av året, men allerede har vi oppdaget nye spillplasser som til nå har vært ukjent og vi har observert adferd knyttet til bruk av spillplasser som ikke tidligere har vært beskrevet. Det er også tenkelig at vindkraftverket kan ha indirekte effekter på skogsfugl gjennom andre faktorer som for eksempel forekomsten av rødvog og mår. For å undersøke dette har vi et antall viltkameraer tilfeldig plassert i området som skal dokumentere forekomsten av de ulike rovdyrene i hele perioden.

Prosjektet innebærer et intensivt feltarbeid. Vi har som mål å påmontere GPS enheter på 100 fugler i hele perioden, i tillegg til 20 kyllinger i forbindelse med et jaktprosjekt som går parallelt. For å oppnå dette antallet og kjønnsbalanse blant fuglene så kreves det ulike metoder for fangst. I leiksesongen fanger man flest hanfugler, enten i feller (orrfugl) eller med laksegarn (tiur) på leikene. Det er også mulig å fange hunfugl på leik, men hittil har vi ikke vært på leiken til riktig tid. Hunfugl, særlig røy kan man fange langs grusveier på våren når disse beiter på de første skuddene som stikker opp i veikanten, mens det ennå er snø i skogen. Vinterstid, under gode snøforhold er det muligheter for å fange orrhøner og orrhaner i dokk. Dette er gjort i under forsk-



Fangstlinje med fallfeller på orreleik.



Feltarbeid vinterstid kan by på utfordringer med vanskelig fremkommelighet og lure fugler. Her eksemplifisert ved et mislykket fangstforsøk på orrhane. Midt i bildet er inngangen til dokken som tilsynelatende viser en inngang mot høyre. Feltpersonellet la nettet der de antok fuglen lå, men fuglen hadde gravet seg i motsatt retning og forlot dokken ved utgangshullet til venstre.

ningsprosjekt i Sverige på 80- og 90-tallet med gode resultater. Vi har ennå ikke fått optimalisert denne metoden. Den innebærer at vi kjører med snøscooter i områder der orrfuglene typisk ligger i dokk, gjerne med lommelykt om natten for å øke kontrastene. Dette er gjerne åpne områder som kanter mot hogstflater, myrer eller ubruytede skogsbilveier. Hvis det er fugl i dokk så er de forholdsvis enkle å oppdage. Snøscooterlyden bidrar til at fuglene trykker i dokken slik at vi kan legge et spesiallaget nett over dokkgropa. Orrfuglen er en luring og har opptil flere ganger lettet i kanten av nettet vårt (Foto). Foreløpig har vi en overvekt av merkede haner og tiur. For prosjektet er det viktig å også få informasjon om arealbruken til hunfuglene som er de som tar seg av kullet. Utover sommeren har vi planer om nye fangstforsøk for merke røyer, orrhøner og kyllinger. Dette gjøres enten ved at vi oppsøker innrapporterte reir, eller ved bruk av stående fuglehunder for å finne kull i juli/august. Dette er metoder som tidligere er benyttet av forskningsprosjektet i Varaldskogen.

Vi har også et mindre jaktprosjekt, finansiert av Trygve Gotaas fond, som gjennomføres parallelt og overlappende med prosjektet i vindkraftverket. Her ønsker vi blant annet å se nærmere på spredningsavstander hos ungfugl. Hvor langt unna oppvekstområdet sprer de seg? Mange skogsfuglbestander forvaltes over små områder og mange velger å frede hunfugl i jakta. Når vi vet spredningsavstander kan vi estimere områdestørrelse som behøves for forvaltningsenheter dersom de skal være store nok til å inkludere individer som er rekruttert lokalt. I dette prosjektet har vi også invitert jegere som jakter i Gravberget til å delta som GPS-jegere (med og uten hund). Vi ønsker å følge jegerne og evt. deres hunder med GPS for å undersøke habitatvalg under jakt og deres effektivitet. Hvis det er noen som ønsker å delta så ta gjerne kontakt med oss. Takseringsdata og fellingsdata fra Statskog skal også brukes for å undersøke hvor stor andel av bestanden som felles under jakta.